

Assessing the Magnitude and Sustainability of Value Creation [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.capatcolumbia.com/Articles/measuringthemoat.pdf> 5. Michael Mauboussin, Paul Johnson Competitive AdvantagePeriod “CAP”. The Neglected Value Driver [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.capatcolumbia.com/Articles/FoFinance/Fof1.pdf>

*Обнявко Т.С.,
викладач кафедри тилового забезпечення Військової академії,
м. Одеса, Україна*

НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ВПК

Питання забезпечення сталого розвитку військово-промислового комплексу (ВПК) України є важливим чинником сталого розвитку економіки України в цілому.

Існуючі дослідження сталого розвитку ВПК є певною мірою фрагментарними, мають несистемний характер, не приділяють належної уваги до вивчення цього складного об'єкту, хоча система ВПК потенційно несе загрозу виникнення техногенних катастроф, нанесення великої шкоди для навколишнього довкілля та для здоров'я і життя населення.

Загальновизнаним підходом до розуміння суті сталого розвитку країни та окремих галузей народного господарства є збалансований розвиток економічної, соціальної та екологічної складових, що синергійний вплив внаслідок їх взаємодії.

Концепція сталого розвитку орієнтована на консолідацію суспільства і визначає державні пріоритети та перспективи соціально-економічних перетворень, орієнтованих на «екологізацію» економіки та активізацію суспільної свідомості.

Можна окреслити такі основні проблеми, що створюють окремі ланки ВПК, на вирішення яких необхідно орієнтувати напрямки подальших досліджень:

– відсутність ресурсозберігаючих технологій у виробництві військової продукції. ВПК споживає значну кількість сировини та енергії, потрібних для виробництва військової техніки та діяльності військових формувань. Наприклад, у військових підприємствах України на виробничі потреби, а також в інших ланках ВПК (на підтримання боєздатності військової техніки, на утримання військових містечок тощо) використовуються колосальні об'єми палива. За оцінками вчених, на військові потреби у світі щорічно витрачається 2-3 % енергетичних ресурсів, 3-4 % запасів нафти [1];

– проблеми утилізації відходів. По кількості промислових відходів на душу населення Україна займає одне з перших місць у Європі. А щорічний обсяг забруднюючих речовин, що доводиться на 1 км² площі України, в 6,5 разів більше, ніж у інших країнах Європи;

– значне забруднення атмосфери. Обсяг валових викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по Днепропетровській області, яка має значну кількість підприємств ВПК, у 2008 році склав 1,165 млн. т, що становить 16,2 % від загальнодержавних [2, с.4];

– деградація земель. В Україні дуже висока густина розташування військових об'єктів – військових підприємств, баз, військових містечок, складів боєприпасів, сховищ паливно-мастильних матеріалів, полігонів, танкодромів, звалищ і місць зберігання шкідливих відходів тощо. Площа земель під військовими об'єктами – підприємствами, полігонами, навчальними центрами перевищує 100 тис. га;

– забруднення водних ресурсів. Підприємства ВПК надзвичайно сильно забруднюють водні ресурси. Наприклад, у Дніпропетровську лише одне виробниче об'єднання «Дніпроважмаш» щороку скидає в Дніпро 2365,2 тис. м³ забруднених стоків, завод прокатних валків – 250 тис. м³ [3, с. 239];

– проблеми утилізації боєприпасів. Саме до України були вивезені арсенали військ перед розпадом колишнього СРСР, що дислокувалися в країнах Центральної та Східної Європи. На сьогоднішній день на об'єктах зберігання Збройних Сил України нараховується близько 370 тис. т надлишкових та непридатних боєприпасів. З них близько 225 тис. т підлягають утилізації. Найдешевшим методом утилізації боєприпасів залишається найбільш забруднюючий спосіб – їх підрип: вартість утилізації 1 т боєприпасів на промислових підприємствах складає 7-8 тис. грн., а утилізація методом підрипу – 1,5 тис. грн. [4];

– демографічні проблеми. В незадовільних екологічних умовах тривалість життя в Україні знизилася і у середньому становить: у чоловіків – до 60 років, у жінок – 75 років. Лише 5-8% випускників шкіл сьогодні вважаються практично здоровими.

Виправити ситуацію можливо, базуючись на концепції сталого розвитку. Сталий розвиток підприємств ВПК визначають різні чинники – екологічні, соціальні, політичні, інформаційні, економічні, які, безумовно, впливають один на одного.

Головними напрямками сталого розвитку підприємств ВПК є:

– екологічний напрямок: гарантування екологічної безпеки військового виробництва, підтримання екологічної рівноваги в місцях функціонування підприємств оборонного комплексу; здійснення принципу превентивності щодо охорони навколишнього середовища; посилення синергетичної взаємодії економіки та екології; скорочення обсягів шкідливих викидів в атмосферу [5, с. 92]; стабілізація та скорочення забруднення водних об'єктів [5, с. 89]; формування програми захисту та відновлення ґрунтів [5, с. 93]; розробка програми підвищення лісистості територій під військовими об'єктами [5, с. 93]; розробка програми уникання погроз природного та техногенного характеру, зниження темпів накопичення промислових та побутових відходів; розробка заходів підвищення ефективності екологічного управління для мінімізації ризику виникнення надзвичайних ситуацій, виявлення причин можливих великих аварій.

– соціальний напрямок: проведення соціально спрямованих реформ ВПК, орієнтованих на підвищення значущості людських ресурсів; підвищення рівня суспільної екологічної свідомості; створення ефективного механізму відповідальності керівництва підприємств оборонного комплексу за заподіяння шкоди навколишньому середовищу; розробка заходів щодо підвищення рівня суспільної екологічної свідомості серед керівництва та виробничого персоналу підприємств ВПК;

– формування політичних передумов: виділення відповідних коштів на екологічні заходи в оборонній галузі; створення нормативної бази для розвитку ринкових відносин в галузі оборони промисловості; залучення органів державної влади і громадських організацій для забезпечення нормальних екологічних умов функціонування підприємств ВПК; формування програми мінімізації появи шкідливих відходів.

– створення інформаційних передумов: впровадження у виробництво сучасної науково-технологічної інформації та засобів інформаційного забезпечення про екологічний стан; створення спеціальних структур (центрів) для проведення комплексної рекламно-інформаційної, просвітницької кампанії з метою формування в суспільстві розуміння цінності сприятливого для життєдіяльності людини навколишнього природного середовища;

– економічний напрямок: посилення синергетичної взаємодії економіки та екології; зниження ресурсоемності військового виробництва; впровадження енергоефективних технологій, що підвищать конкурентоспроможність підприємств ВПК у глобальному виробництві та знизить негативний вплив на навколишнє середовище [5, с. 91]; підвищення рівня продуктивності праці в ВПК; підвищення інноваційної активності; боротьба з тіньовою економікою в ВПК.

Література: 1. Білявський Г.О. Основи екології: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2006.- 408 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nashaucheba.ru/v41316/білявський_г.о._основи_екології?page=10. 2. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2008 рік / Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області – Дніпропетровськ, 2009. – 188 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ecodnpr.dp.ua/attachments/003_Регіональна%20доповідь.pdf. 3. Ілляшенко І.О. Природно-техногенна безпека в містах України // Научно-технічний збірник. – 2005. – № 63. – С. 238-242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/2175/2/238-242.pdf>. 4. Обсяги утилізації надлишкових та непридатних боєприпасів в Україні з року в рік зростають [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/index.php?lang=ua&part=news&sub=read&id=25604>. 5. Цілі розвитку тисячоліття. Україна - 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/images/stories/MDGs_UKRAINE_table_2011_UKR.pdf.